

LIUDIJIMO FORMA

Užrašai iš Julián Carrón apibendrinimo
Tarptautinė Comunione e Liberazione atsakingųjų asamblėja
Červinija, 2016 m. rugpjūčio 29d.

1. Apibrėžti liudijimą

„Aplinkybės, kurias Dievas mums leidžia išgyventi, yra esminis, ne antrinis mūsų pašaukimo, misijos, kuriai esame kviečiami, veiksnys. Jei krikščionybė – tai fakto, kad Paslaptis įsikūnijo tapdama žmogumi, skelbimas, aplinkybės, kuriose žmogus priima tam tikrą poziciją šio fakto atžvilgiu viso pasaulio akivaizdoje, yra svarbios apibrėžti liudijimui“¹.

Kiekvienas iš mūsų gali įvertinti, ar tas būdas, kuriuo vieni kitiems paliudijame savo pastangas išgyventi ir perduoti krikščionybę šiomis istorinėmis aplinkybėmis, buvo tinkamas ar ne. Pirmąjį savo liudijimo formos patikrinimą atliekame mes patys, sau patiems. Jei tokio patikrinimo neatliekame, net ir kartojant tuos pačius žodžius, kuriuos išgirdome, viskas bus abstraktu. Išties jei tai, apie ką kalbame ir ką gauname, nepaliečia ir neįtraukia pirmiausia mūsų pačių, tuomet tai nereikalinga ir kitiems: jei tai nebus mūsų pergyventa, jei mumyse neįsikūnys, jei neperskros mūsų iki pat gelmių, ką skelbsime? Žodžiai, žodžiai, žodžiai. Todėl vienintelis būdas apibendrinti visam tam, ką pasakėme, yra dabar išgyvenama patirtis.

Taigi, ką pamatėme? Kokia patirtis mums leido įgyvendinti tai, ką matėme ir patyrėme? Antra, ar esame pasirengę tuo sekti, šlietis prie to, kas mums šiomis dienomis įvyko? Būsime nuolankūs Tam, kuris veikia per visa, kas mums ir aplink mus įvyko, jei jausime bent truputį švelnumo sau patiems, bent truputį meilės sau, savo gyvenimui, savo išsipildymui, kad tai pripažintume. O jei nieko mums neatsitiko, tuomet geriau išsiskirstyti, užrakinkime duris ir išmeskime raktą į šiukšlių dėžę.

Kun. Giussani citata tęsiasi šitaip: „Iš to, kaip priimame šią poziciją [liudijimo formą], galima suprasti, ar išgyvename ir kaip išgyvename priklausymą, kuris sudaro kultūrinės išraiškos esmę. Išties kultūrinė išraiška gimsta iš priklausymo, ištrykšta iš to, kam priklausome. Gali būti, kad mes to nesuvokiame net teoriškai, gali būti, kad neturime tinkamo suvokimo apie tai, tačiau tai, kam priklausome, iš esmės nulemia mūsų kultūrinės išraiškos formą“². Tai, kam priklausome, kame dalyvaujame, nulemia mūsų kultūrinės išraiškos formą. Todėl jei nesame patyrę, ką reiškia priklausyti mums nutikusiam įvykiui, mūsų kultūrinė išraiška neabejotinai priklausys nuo kažko kito, kitokio priklausymo. Taigi galime patikrinti, kam priklausome, pagal tai, kaip pasitinkame tikrovę.

Esame pakartoję šį sakinį daugybę kartų, tačiau tarsi iki galo nesuprantame jo reikšmės, neperprantame prasmės, nes aplinkybės mus nepaliaujamai provokuoja, tampa vis reikšmingesnės ir reikalauja mūsų veiksmų, kad vis geriau suprastume, kas yra tikėjimas, ką reiškia gyventi tikėjimu, kaip išgyvename tikėjimo patirtį šiomis istorinėmis aplinkybėmis, kurios ir apibrėžia mūsų liudijimą, liudijimo formą. Išties negalime gyventi tikėjimu, atsietu nuo istorijos, negalime galvoti, kad liudijimas gali būti nesusijęs su istorija. Negyvename padebesiuose, gyvename aplinkybėse, susidurdami su iššūkiais, konkrečiame laiko tarpe: todėl liudijimo forma gali skirtis, nes ją apibrėžia istorinės aplinkybės. Tai reiškia ne tai, kad reikia atsakyti savo patirties ištakų, bet kad šios ištakos

¹ L.Giussani, *L'uomo e il suo destino*, Marietti, Milan, 1999, p. 63

² Ten pat.

įsikūnija istorinėse aplinkybėse taip, kad mes galime patikrinti, ar jos atlaiko laikmečių kaitą ir pokyčių spaudimą.

2. Epochos pokytis

Dabartinę istorinę situaciją apibūdinome popiežiaus Pranciškaus žodžiais: „Šiandien išgyvename ne pokyčių epochą, bet greičiau epochos pokytį“³. Epochos pokytį! Kokio nuolankumo reikia mums ir visai Bažnyčiai, kad priimtume tokio epochos pokyčio metamą iššūkį mūsų tikėjimui! Šis iššūkis skirtas visai Bažnyčiai, mums visiems, todėl turime užduotį, kurios negalime atsisakyti. Tačiau nenorėdami jos atsisakyti, privalome leistis provokuojami, leistis kviečiami aplinkybių, kuriose gyvename, kad atrastume pačią aktualiausią liudijimo formą šiam istoriniam momentui. Todėl metų metus klausiame: ką reiškia būti esatimi dabar? Kokia mūsų užduotis pasaulyje?

Bažnyčia, kuri taip pat gyvena istorijoje, kviečiama nuolat skaityti „laikų ženklus“, kaip yra pasakęs Benediktas XVI tekste, kurį citavome per Brolijos rekolekcijas⁴, kad atrastų tinkamą liudijimo formą. Tai aktualu ne tik dabar, taip buvo visada Bažnyčios ir mūsų istorijoje, kaip puikiai liudija Martos Busani išleista knyga apie Gioventù Studentesca (Besimokančio jaunimo, GS) atsiradimą⁵. Mes gimėme iš Ambraziejaus Bažnyčios pastangų atsakyti plintančiam jaunimo abejingumui krikščioniško tikėjimo atžvilgiu, kai jis buvo vis labiau suvokiamas kaip formalus ir neturintis įtakos gyvenimui. Tokiu būdu, 1955 metais atvykęs į Milaną, Džiovanis Batista Montinis išreiškė troškimą susitikti „modernią, gyvą, naują krikščionybę, kurią būtų galima perduoti ateinančioms kartoms“⁶. Naujasis Arkivyskupas dėjo pastangas, kad rastų pastoracinį atsakymą formalizmui, kuris, regis, buvo užvaldęs tikėjimo gyvenimą, ir simptomams, kurie jau rodė jaunimo atitolimą, ir visus kvietė jam padėti. Galime pasakyti, kad Giussani tikrai atsiliepė į tokį savo Vyskupo kvietimą.

Trumpai tariant, judėjimas yra ta forma ar būdas, kuriuo kun. Giussani, pasitelkęs savo jautrumą, stengėsi paliudyti Kristų tomis konkrečiomis istorinėmis aplinkybėmis. Judėjimas yra ta forma ar būdas, kuriuo Kristus mus pasiekė, sužavėjo, pačiupo, tai būdas, kuriuo krikščionybė mus sudomino, kuriuo Kristus tapo realia esatimi mūsų gyvenime. Mes tai supratome per patirtį, per Jo sugebėjimą mus patraukti, sužavėti ir pakeisti mūsų gyvenimą, jei tik priklausome Jam.

Tačiau tokia dinamika nesustoja, nes aplinkybės nuolat keičiasi. Todėl Bažnyčiai visuomet reikia įdėmiai skaityti laiko ženklus, kad atrastų tinkamą liudijimo formą. Kokie šio epochos pokyčio ženklai? Galime juos įvardinti, pasiremdami tais žmonėmis, kurie nepriklauso Bažnyčiai, bet turi to paprastumo, kuris būtinas norint suprasti tai, kas vyksta (netikrumo ir baimės gilėjimas), ir įvardinti to priežastis. Neseniai žymus sociologas Zigmundas Baumanas pasakė: „Netikrumo šaknys labai gilios. Nugrimzta į mūsų gyvenimo būdą, pažymėtos ryšių susilpnėjimo, bendruomenių subyrėjimo, žmogiško solidarumo pakeitimo į varžymąsi“. Ir pridūrė, kad toks ryšių trūkumas sukelia baimę: „Baimė, kurią sukuria tokia netikrumo situacija, [...] išplinta į visus mūsų gyvenimo aspektus“⁷.

Iš esmės tokią pačią diagnozę kun. Giussani pateikė prieš dvidešimt metų, tik dar radikaliau. „Šių dienų žmogui būdingos abejonės dėl egzistencijos, baimė egzistuoti, gyvenimo trapumas,

³ Kalba per susitikimą su V-ojo Nacionalinio Italijos Bažnyčios Susirinkimo atstovais, Florencija, 2015 m. lapkričio 10 d.

⁴ Plg. „Amžina meile aš pamilau tave, todėl nesiliauju tau reikštis ištikima meile“, 2016

⁵ M. Busani, *Gioventù Studentesca. Storia di un movimento cattolico dalla ricostruzione alla contestazione*, Studium, Roma 2016

⁶ Ten pat, p 14

⁷ „Netikrumo šaknys“, interviu, parengtas D. Casati, *Corriere della Sera*, 2016 m. liepos 26 d., p. 7

prieštaravimas sau patiems, baimė nepajėgti; siaubas, kylantis iš to, kaip toli esu nuo idealo“. Tęsė toliau: „Tai yra problemos esmė, todėl nuo čia reikia pradėti su nauja kultūra, su nauju kritiškumu“. Toks šiandienos žmogaus, kiekvieno iš mūsų, poreikis yra pradžios taškas ir tas kriterijus, su kuriuo turi būti palyginamas bet koks bandymas pateikti atsakymą. Reikia patikrinti kiekvieno atsakymo aktualumą tokiai žmogiškajai situacijai šiandien. Jei į tokį poreikį neatsako, tuomet žmogaus nedomina, nedomina mūsų. „Šiandienos pasaulis nugrimzdo į Evangelijos skurdą; Jėzaus laikais problema buvo kaip gyventi, o ne kas teisus“⁸.

3. Bandymas atsakyti

Susidūrus su tokia situacija, iš kurios negalima neišlipti, neišvengiamai atsiranda įvairių bandymų pateikti atsakymą, įvairios kultūros nurodo savo esmines pozicijas. Sąmoningai suvokiu, kad yra daugybė aspektų, kurie asmeninį ir visuomeninį gyvenimą padaro ištis kompleksiška. Tačiau noriu paminėti dvi, mano nuomone, šiaudien vyraujančias pozicijas.

a) Sienos

Pirmąją galime įvardinti vienu žodžiu: *sienos*. Iš esmės ši pozicija siūlo ieškoti sienų, kurios kažkokiu būdu apgintų tai, kas lieka, žodžiu, kad stengtumės apsiginti. Apie tai dažnai mums primena popiežius Pranciškus. Pabrėžiant šią poziciją, žinoma, nenorima nuvertinti ar atmesti saugumo užtikrinimo ir įstatymų, kurie būtini, siekiant išvengti bet kokio smurto ir tinkamai apsiginti nuo galimų išpuolių. Bet ar to užtenka? Visų pirma, ar to užtenka, turint omeny problemos, su kuria susiduriame, gilumu? Vėlgi aštraus proto Baumanas mums meta iššūkį: „Kai bus pastatytos naujos sienos ir kai bus daugiau ginkluotų pajėgų paskirta į oro uostus ir viešąsias erdves; kai prašantiems prieglobsčio nuo karo ir sunaikinimo tokia galimybė bus panaikinta, ir kai dar daugiau imigrantų bus sugrąžinti atgal, taps akivaizdu, kaip visa tai nereikšminga tikrųjų netikrumo priežasčių panaikinimui“⁹. Tą patį prieš kelis mėnesius pabrėžė Popiežius: „Aš visuomet sakiau, kad sienų statymas nėra sprendimas: mes jau matėme, kaip praeitame amžiuje viena siena griuvo. Tai nieko neišsprendžia“¹⁰. Lygiai taip pat visos ideologinės priešpriešos, kurios stato sienas kitokia forma, bus nereikšmingos sprendžiant tikrąsias netikrumo priežastis, nes problema nėra „kas teisus“, bet „kaip galima gyventi“ tokioje situacijoje. Netikrumo ir baimės negalima įveikti sienomis, jų šaknys mumyse tokios gilios, kad, pasak Benedikto XVI, jų negalima panaikinti iš išorės: „Žmogus niekada negali būti išganytas tiesiog iš išorės“¹¹.

Ar pastačius sienas dingio netikrumas? Ar jis buvo nugalėtas, sutriuškintas? Pagalvokime apie tam tikras realias sienas, pastatytas šen ir ten pasaulyje: ar gyventi tapo saugiau? Pagalvokime apie akimirkas, kai užsitveriname savo darželyje, kad apgintume erdvę, kuri mums liko. Ar taip nugalimas netikrumas? Tik iš pažiūros, nes tas virusas lieka tvirtovės viduje. Ištis problema yra ne vien pavojus, kylantis iš išorės, bet visų pirma baimė gyventi, egzistencinis netikrumas, abejonės dėl egzistencijos, kurios mums kyla. Todėl net jei statome sienas, tęsia Baumanas, „mus persekiojantys demonai neišgaruos, neišnyks. Tuomet mums reiktų atsipeikėti ir užsiauginti [tinkamų] antikūnų“¹², jei mums tai pavyks. Tai – laiko, ne diskusijų klausimas. Anksčiau ar vėliau prieisime išvadą.

⁸ „Corresponsabilità“, *Litterae Communionis-CL*, n.11/1991

⁹ „Netikrumo šaknys“, interviu, parengtas D. Casati, *Corriere della Sera*, 2016 m. liepos 26 d., p. 7.

¹⁰ Spaudos konferencija skrydžio iš Lesbo salos metu, Graikija, 2016 m. balandžio 16 d.

¹¹ Enciklika „Spe salvi“, 25

¹² „Netikrumo šaknys“, interviu, parengtas D. Casati, *Corriere della Sera*, 2016 m. liepos 26 d., p. 7.

b) Dialogas

Alternatyva sienų statymo pastangoms yra antroji pozicija, kurią galime apibūdinti kitu žodžiu: *dialogas*. Turėjome nemažai progų įsitikinti, kad daugybė šiandienos žmonių nuoširdžiai ieško adekvataus atsakymo savo ir kitų poreikiams, ištikus daugybei ideologinių pralaimėjimų, todėl jie tampa mūsų bendrakeiviais. Tai paliudijo daugelis pašnekovų, su kuriais susitikome per knygos „La bellezza disarmata“ (Nuginkluotas grožis) pristatymą¹³. Neseni įvykiai mus padarė ne tokius arogantiškus, labiau pasirengusius dialogui, net ir su tais žmonėmis, kurie atrodo labai tolimi, tačiau mus vienija išskylantys klausimai. Net pergyvenusius visiškai kitokią istoriją ar kelią, nutolusius nuo mūsų tūkstančius mylių, paradoksaliu būdu šių dienų situacija mus visus padaro bendrakeiviais, pasirengusiais vieni kitus išklaudyti. Mums nesvetimas iššūkis atrasti adekvačius atsakymus, ir privalome patikrinti, ar esame pasirengę apsvastyti tai, ką per dialogą mums pasiūlys kiti, ir ar tai, kuo galime pasidalinti iš savo patirties, jiems taip pat vertinga. Tuo tarpu, teisus kardinolas Tauran, kuris būtent tokioje situacijoje, kai norėtusi surasti kitokius, griežtesnius atsakymus, nesiliauja kartojęs, kad nuginkluotas dialogas yra neišvengiamas: „Visada ir bet koku atveju dialogas, susitikimas yra atsakymas; vienintelis kelias, kuriuo galima eiti, yra nuginkluotas dialogas. Iš esmės, mano nuomone, kalbėtis reiškia susitikti su kitu nusiginklavus, siūlant savo tiesą be agresijos, tačiau nepasimetus“. Žurnalistas paklausė, ar nėra kito kelio. „Tikrai ne. Esame pasmerkti dialogui“¹⁴.

4. „Dialogas – tai gyvenimas“

Žodis „dialogas“ užima reikšmingą, pagrindinę vietą GS patirties, kurią pasiūlė kun. Giussani, ištakose. 1959 metais, leidinyje „Gioventù Studentesca. Riflessioni sopra un'esperienza“ (Besimokantis jaunimas. Patirties refleksija) aprašydamas „spindulį“, pirmąjį gestą, su kuriuo prasidėjo dalyvavimas GS, kun. Giussani tvirtina, kad „dalyvauti spindulyje reiškia kalbėtis“. „Dialogo forma mano asmeninis gyvenimas perduodamas kitų asmeniniam gyvenimui: dialogas yra dalijimasis kitų egzistencija savo egzistencijoje“. Tai buvo pirmoji forma, kurią kun. Giussani pasiūlė jauniems licėjaus mokiniam, su kuriais dirbo. Kad paaikšintų savo siūlomo „dialogo“ pobūdį, priešpriešino jį su kita paplitusia reikšme, kurią tas žodis buvo įgavęs to laikmečio debatuose, susijusiuose su mokykla: „dialektika“. „Akivaizdu, kad toks dialogas yra labai nutolęs nuo racionalistinio suvokimo, kuris jam suteikia dialektikos, daugiau ar mažiau sąmoningo idėjų ir proto matų susidūrimo reikšmę. Mūsų dialogas yra abipusis savęs komunikavimas žodžiais, gestais, elgsena: akcentuojame ne idėjas, bet patį asmenį kaip tokį, laisvę. Mūsų dialogas – tai gyvenimas, kurį idėjos išreiškia“¹⁵.

Po kelerių metų, 1964 metais, leidinyje „Appunti del metodo cristiano“ (Krikščioniškojo metodo užrašai) kun. Giussani naudoja „dialogo“ kategoriją, kad įvardintų misiją, jaunųjų GS dalyvių dalyvavimą juos supančioje aplinkoje. „Dialogas yra sugyvenimo su visa Dievo sukurta žmogiškąja tikrove priemonė. Todėl dialogas – tai misijos priemonė“. Galime patvirtinti, kad „Bažnyčios istorija yra istorija, kurianti vienybę, sudarytą iš sugebėjimo branginti tai, kas pozityvu, iš dialogo. Pakanka prisiminti krikščionybės susitikimą su įvairiomis civilizacijomis“. Kaip kun. Giussani apibūdina dialogą? „Dialogas – tai pasiūlyti kitam tai, kuo aš gyvenu, ir būti dėmesingiems tam, kuo gyvena kitas, iš pagarbos jo žmogiškumui, iš meilės kitam, kuri tikrai

¹³ J. Carrón, *La bellezza disarmata*, Rizzoli, Milan, 2015

¹⁴ „Dar vienas žingsnis link bedugnės, bet kraujo praliejimą gali sustabdyti drąsa vesti dialogą“, interviu, parengtas P. Rodari, *la Repubblica*, 2016 m. liepos 27 d., p. 8.

¹⁵ L. Giussani, *Il cammino al vero è un'esperienza*, Rizzoli, Milan, 2006, p. 58-59.

neriškia, kad abejoju savimi. [...] „Kitas“ būtinas tam, kad mano egzistencija vystytųsi, kad tai, kas esu, būtų dinamizmas ir gyvenimas. Dialogas yra toks santykis su „kitu“, kas ar koks jis bebūtų“¹⁶.

Dialogas arba dialektika. Prisiminus tai, ką sakėme pradžioje, įspūdinga dar kartą tai perskaityti: „Iš to, kaip priimame šią poziciją, galima suprasti, ar išgyvename ir kaip išgyvename priklausymą, kuris sudaro kultūrinės išraiškos esmę. Išties kultūrinė išraiška gimsta iš priklausymo, ištrykšta iš to, kam priklausome“¹⁷. Bet kokia kultūrinė išraiška gimsta iš priklausymo. Susidūrimo, dialektikos, supriešinimo ištakos glūdi „ideologijoje“, kokia bebūtų jos forma. O dialogas iš esmės išreiškia krikščionišką patirtį, išgyventą pagal jos tiesą: kadangi krikščionybė yra malonė, per susitikimą neatlygintinai gauta dovana, ar galime elgtis kitaip, nei per susitikimą ir dialogą su kitais dalintis tuo, kas mums buvo dovanota? Jie gali tapti mūsų gautos tiesos dalyviais vieninteliu būdu: tik jei dalinamės, perduodame ją gyvenimu; būtent, per liudijimą. Tačiau tokį patį elgesį galime pastebėti ir tame, kas atradęs kažką reikšmingo sau kitur, nori tuo pasidalinti su kitais.

Taigi kiekviena mūsų kultūrinė išraiška yra mūsų priklausymo testas. Tai matome ir šiais laikais: kartais pasijuntame daug artimesni su žmonėmis, kurie metų metus buvo atitolę, nei su kai kuriais namiškiais. Nes gyvenimas nenuolaidžiauja.

Taip atsitiko šešiasdešimtųjų metų viduryje, epochoje, kuriai kun. Giussani priskiria GS krizės pradžią, pasiekusią kulminaciją šešiasdešimt aštuntaisiais: „Tie, kurie vėliau paliko GS, akcentavo koncepciją, pagal kurią krikščionybės praktikavimas buvo suvokiamas kaip moralinės ir socialinės veiklos forma. Tokiu būdu jie pamiršo apie pačią krikščioniško įvykio prigimtį, todėl neišvengiamai savo viltis sudėjo į žmogaus veikimą ir organizavimą, o ne į neatlygintiną gestą, kuriuo Dievas panorio įeiti į istoriją. Mano nuomone, toks šių žmonių elgesys tuomet nebuvo sąmoningas ar kritiškai teoriškai išplėtotas, tačiau praktiškai įkvėpė jų kasdienį gyvenimą. Taigi tai lėmė konfliktą, kurį galima apibendrinti taip: mano ir kitų nuomone, tikrovė, kuri išgelbsti žmogų ir pasaulį, yra Kristus ir Bažnyčia, kurios aukščiausia išraiška ir istorinis ženklas yra tikinčiųjų vienybė (tarpusavio vienybė ir paklusnumas autoritetams). [...] O kita grupė, kuri visų pirma akcentuoja praktinę ir organizacinę veiklą bei socialinių problemų sprendimą, įkvėptą pirmiausia moralinių poreikių, visas savo viltis dėjo į žmogaus iniciatyvų sumanumą ir gebėjimą veikti, iš esmės nepripažindama kitų vertybių, tik tas, į kurias visa tai sueina. Krizė, kurios buvome taip stipriai parblokšti, buvo prasidėjusi jau 1965 metais“¹⁸.

Mūsų istorija tokia turtinga gyvenimų ir patirčių, jog gali mums suteikti visus veiksnius, kad pamatytume, kaip tikra tai, ką sako kun. Giussani, ne tik dėl to, kad taip sako jis, bet tą patvirtina įvykstantys dalykai. Išties, jei tam tikru metu pasikeičia tai, kam priklausome, nes išgyvename kitokią gyvenimo patirtį, pasikeis ir kultūrinė išraiška. Todėl kiekvienas iš mūsų, pasirinkdamas tam tikrą kultūrinę išraišką, iš esmės išreiškia savo priklausymą.

5. Kultūrinės išraiškos ištakos

Taigi kas lemia mūsų elgseną tikrovėje? Tik jei įvardinsime savo kultūrinės išraiškos ištakas, galėsime aiškiai suprasti kelią ir susigrąžinti tai, ką prarandame. Kokios sienu, dialektikos, prieštaravimų ištakos? O kokios dialogo kaip dalijimosi, savęs perdavimo, o ne kaip gryno idėjų susidūrimo, ištakos?

a) Egzistencinis netikrumas

¹⁶ Ten pat, p. 187, 193-194.

¹⁷ L.Giussani, *L'uomo e il suo destino*, Marietti, Milan, 1999, p. 63.

¹⁸ L.Giussani, *Comunione e Liberazione judėjimas. 1954-1986. Pokalbiai su Robi Ronza*, Bur, Milan, 2014, p. 62-63.

Kaip visada, čia taip pat mums gali padėti istorija. Labai daug supratau (kelis kartus jau apie tai kalbėjau), kai pamačiau, kaip buvo bandoma atsakyti šešiasdešimt aštuntųjų krizei. Tie, kas liko judėjime, stengėsi priimti šešiasdešimt aštuntųjų krizės iššūkius, taip kaip mes dabar, susidurdami su aplinkybėmis. Tai neišvengiama, susidūrus su iššūkiu negalima nieškoti sprendimo, ypač kai norime patikrinti, ar tikėjimas susijęs su viskuo. Atsižvelgdamas į mūsų pastangas septyniasdešimtųjų pradžioje, kun. Giussani, 1982 metų rugpjūtį, kalbėdamas studentų atsakingiesiems ir pasiremdamas vieno iš jų pastebėjimu, įžvelgia tos kultūrinės išraiškos šaknis. Jas įvardina kaip egzistencinį netikrumą. Tai „egzistencinis netikrumas, tai yra [...] gili baimė, verčianti ieškoti atramos taško savo pačių poelgiuose. Šio pastebėjimo [...] svarba yra didžiulė. Tas, kas pilnas, užvaldytas netikrumo arba gilios baimės ir egzistencinio nerimo, ieško saugumo savo paties veiksmuose: kultūroje ir organizavime [...]. Egzistencinis netikrumas, gili baimė visas kultūrinės ar organizacines veiklas verčia laikyti atramos taškais, savo pakloto pamato pagrįstumu“¹⁹.

Tačiau man pats baisiausias dalykas yra tai, ką jis pastebi iškart po to: „Toku būdu jokia kultūrinė veikla ir jokia organizacinė veikla netampa naujo veido, naujo žmogaus išraiška“. Priežastis akivaizdi: tokia veikla išduoda mūsų egzistencinį netikrumą. Išties, tęsiau, „jei visa tai išreikštų naują žmogų, aplinkybėms nesusiklosčius būtų galima apsieiti ir be to, tačiau tas žmogus savo kojomis tvirtai remtųsi į žemę. Tačiau daugelis žmonių, esančių čia, jei šių dalykų nebūtų, neišstovėtų, nebežinotų, kodėl jie čia, nebežinotų, kam priklauso: jų nėra, jie niekam nepriklauso, nes mano asmens pamatas yra Kito esatis“²⁰. Todėl pačioje studentų maišto pradžioje, 1967 metų lapkritį, judėjimo studentams, dalyvavusiems vienoje iš pirmųjų demonstracijų Milano Katalikiškame Universitete, jis pasakė: pastangos rasti atsakymą „buvo tokios dosnios, bet ar tikros?“²¹. Tokį vertinimą nusinešime į kapus! „Dosnus“ nereiškia „tikras“. Mūsų užsidegimas idealu ir troškimas liudyti tikėjimą, kad atsakytume į gyvenimo iššūkius, negali automatiškai panaikinti rizikos, kad toks mūsų elgesys gims iš egzistencinio netikrumo; išties, jis nuolat tyko ir gali sukurti poziciją tikrovės atžvilgiu, tai yra kultūrą, neadekvačią žmogaus situacijai. Kaip pasakė kun. Giussani 1972 metais, toje situacijoje nepavyko mūsų „kalbų paversti kultūra, iškelti savo krikščionišką patirtį į tokį lygį, kai ji tampa sistemingu ir kritiniu vertinimu, kuris lemia tam tikrus veikimo būdus“²². Toje situacijoje buvome nepajėgūs savo pozicijai suteikti kultūrinę vertę, ir ne visada mokėjome išreikšti originalią kultūrinę poziciją, kuri būtų mūsų sutiktos patirties lygmenyje.

b) Tikrumas

Kas priešinga šiam egzistenciniam netikrumui? Tikrumas. Iš kur gimsta gebėjimas vesti dialogą, gebėjimas sutikti kitą, gebėjimas pasidalinti savo egzistencija su kito egzistencija? Iš tikrumo. Visada nustembu, pagalvojęs apie kun. Giussani: iš kur jis sėmėsi tokio žvilgsnio į tikrovę? Kuo jis gyveno, kad suvokė tą dviprasmybę, kuri slypėjo pastangose atsakyti šešiasdešimt aštuntųjų metų krizės iššūkiams? Dievas mums davė būtent tokią malonę: žmogų, kuris tam tikru metu mums atskleidė tų mūsų pastangų ištakas, demaskuodamas slypinčią dviprasmybę. Todėl visada turėjome galimybę pakilti iš pelenų. Ar tai, kad kun. Giussani mums nuolat priekaištavo ir mus taisė, yra nesėkmė, ar Kristaus gailestingumo patvirtinimas, liudijimas apie Kristų, kuris įvyksta priešais mūsų akis, kad neleistų mums prapulti? Koks turėjo būti tikras kun. Giussani, kad nepasiduotų egzistenciniam netikrumui! Išties visi buvo tikintys: 1982 metais jis nekalbėjo apie

¹⁹ L. Giussani, *Uomini senza patria. 1982-1983*, Bur, Milan, 2008, p. 96-97.

²⁰ Ten pat, p. 97.

²¹ A. Savorana, *Vita di don Giussani*, Bur, Milan, 2014, p. 391.

²² „La lunga marcia della maturità“, *Tracce*, n. 3/2008, p. 63.

tuos, kurie paliko judėjimą; ne, jis kalbėjo apie tuos, kurie pasiliko ir priklausė judėjimui. Tačiau jis nepailsdamas mums primindavo apie riziką veikti vedamiems egzistencinio netikrumo, kad ir mūsų, kaip ir jo, kultūrinė pozicija ir veiksmai kiltų iš tikrumo, kurį suteikia tikėjimas.

Šitaip Giussani mums bandė pasakyti, kad įmanoma suprasti ir išgyventi tikėjimą, nenugalėjus egzistencinio netikrumo. To pasekmė – dosnus veikimas tikrovėje, bet ar tikras? Iškart po referendumo dėl aborto, 1981 metų Nacionalinėje Taryboje jis pateikė tokį atsakymą tiems, kas pagrįstai buvo susirūpinę, kad tikėjimas taptų kultūra: „Klausiu jūsų, ar poreikis, kad tikėjimas taptų kultūra, kultūriniu gebėjimu, nėra daug labiau susijęs su tikėjimo tikrumu nei su išmintingu perėjimu prie kultūros“²³. Tai įspūdinga, nes abu teiginius, susijusius su originalios kultūrinės pozicijos nebuvimu, skiria beveik dešimt metų (nuo 1972 iki 1981), tačiau kun. Giussani nepakeičia savo pozicijos, nepakeičia vertinimo. Jis yra taip įsitikinęs, kad pakartoja tą patį po dešimties metų, kai pasikeitė veikėjai, kurie taip pat nuklydo: kultūros problema yra tikėjimo problema. Tai liudija Kristaus tęstinumą istorijoje: per žmogų Kristus istorijoje liudija savo pergalę prieš nebūtį, netikrumą, sumaištį.

Norint grįžti prie krikščionybės pradžios, Evangelija mums taip pat siūlo autentišką to, ką sakome, patvirtinimą, susijusį su mokiniais. Turbūt nėra nei vieno puslapio, kuris neliudytų apie dvi skirtingas pozicijas tikrovės atžvilgiu: Kristaus ir tų, kurie Juo sekė; ne tų, kurie Juo nesekė, bet būtent tų, kurie priklausė tai pačiai istorijai, kitaip tariant, kurie buvo Jo. Tai matosi iš jų reakcijos, kai klausia Jėzaus, ar neužleisus ugnies ant samariečių; arba žiūrint į Petrą, mačiusį visa tai, kas įvyko per tuos metus, kuriuos praleido su Jėzumi, diena iš dienos, nesuskaičiuojamą gausybę ženklų: dažnai matome, kad jo elgesį lemia ne tikrumas, kylantis iš santykio su Juo, bet buvimas savo netikrumo auka, savo matų kaliniu. Todėl ant alyvų kalno jis išsitraukia kalaviją, o Jėzus jam sako: „Kišk kalaviją atgal, kur buvo[...]. Gal manai, jog aš negaliu paprašyti savo Tėvą ir jis bemat neatsiųstų man per dvylika legionų angelų?“²⁴. Iš kur Jėzus semiasi tikrumo, kurio reikia, kad Jo reakcija nebūtų dialektika? Kaip Jis suvokia tikrovę! „Nejaugi aš negersiu tos taurės, kurią Tėvas man yra davęs?“²⁵. Jėzus tampa tuo, kuo yra, dialogo su Tėvu dėka, Jo ryšio su Tėvu dėka. Kitaip Jis taip pat būtų pasidavęs Petro požiūriui.

Taigi Evangelija mums nuolat rodo du skirtingus būdus pasitikti tikrovę: Jėzaus ir tų, kurie buvo su Juo (kaip esame minėję kelis kartus). Šias dvi pozicijas lygiai taip pat atskleidė Viktoro Hugo kūrinio „Vargdieniai“ veikėjai: Žavertas ir Žanas Valžanas. Jie abu tam tikru būdu tiki, remiasi savo tikėjimu; abu nori laikytis savo tikėjimo, tačiau tai lemia dvi skirtingas pozicijas. Įdomus Žaverto monologas po to, kai jis perskaito Bibliją; remiuosi puikia miuziklo scenografija kine. Jo mintys tokios: „Ten, tamsoje, pabėgėlis sprunkantis toli nuo Dievo, toli nuo Malonės. Dievas mato, aš nenusileisiu. [...] Viešpatie, leisk, kad jį surasčiau, kad galėčiau būti tikras, jog matysiu jį už groty! Iki tada nebus man ramybės! [tai yra tol, kol visur neįves tvarkos] Prisiekiu. Prisiekiu žvaigždėmis!“²⁶.

Tai vienas iš būdų interpretuoti tikėjimo keliamą užduotį: sutvarkyti tikrovę. O Žano Valžano pozicija, gimstanti iš kitokios tikėjimo patirties, kuri kyla iš visiškai neatlygintino, neįtikėtino Dignės Vyskupo gailestingumo gesto, yra pozicija žmogaus, kuris išgyvenęs tokią patirtį mano, jog jo užduotis yra liudyti gailestingumą, kuris jam buvo parodytas. Susiduriame su dviem situacijomis: nepriekaištingas įstatymų vykdymas, siekiant tvarkos pagal tai, kaip įsivaizduoju

²³ Comunion e Liberazione Brolija, *Audiovizualinė medžiaga*, CL Nacionalinė Taryba, Milanai, 1981 m. gegužės 30-31 d.

²⁴ Mt 26, 52-53

²⁵ Jn 18, 11

²⁶ „Vargdieniai“, režisierius Tomas Hooperis, JAV – Jungtinė Karalystė, 2012

Dievo planą; arba žmogiškos patirties artumas, kuris šį klausimą padaro kompleksišką ir verčia Žaną Valžaną suprasti, kad tinkamas santykis su visais yra tik tas, kuris buvo jam parodytas, todėl vienintelis dalykas, kurio reikia, tai dalintis su kitais tokiu gailestingumo gestu, kurį Dievas jam parodė per monsinjorą.

6. Tikrumo kelias

Taigi jei kultūrinės išraiškos atrama, ištakos yra tikrumas, klausimas, į kurį turime atsakyti, draugai, koks kelias tikrumui pasiekti mus nuginkluotus veda į tikrovę susitikti su dabartinėmis istorinėmis aplinkybėmis.

Jei grįžtame prie savo istorijos ištakų, vėl pastebime, kad tekste „Risposte cristiane ai problemi dei giovani“ (Krikščioniški atsakymai į jaunimo problemas), skirtame organizacijos „Azione Cattolica“ Milano atsakingiesiems, 1955 metais kun. Giussani parašė, kad krikščionių užduotis nėra „tiesiogiai keisti pasaulio veidą, išsprendžiant problemas“, bet „nešti Kristų, tai yra pasėti pasaulyje [problemų] sprendimo sėklą“²⁷. Ką tai reiškia? Kitame truputį ankstyvesniame tekste, 1954 metais, randame atsakymą: „Dievo Karalystės tikrovė negali būti pamatuota žmonių, pripildančių Bažnyčias per tam tikras šventes ar progas, skaičiumi ar parapijos užsiėmimais, į kuriuos plūsta jaunimas, kad sudalyvautų įdomiame futbolo turnyre, ar pilnomis, daug bilietų parduodančiomis parapijos kino salėmis“, ją galima vertinti tik pagal gebėjimą „sukurti autentiškas krikščioniškas asmenybes“²⁸.

O kaip gimsta autentiška krikščioniška asmenybė? Visų pirma, reikia pastebėti, kad kun. Giussani pasiūlymas koncentruojasi į asmenį, į „aš“, į „krikščionišką „aš“ prasmę“, kaip jis pabrėždavo nuo GS pradžios iki pat savo gyvenimo pabaigos. Tai patvirtina jau cituota 1955 metų knygutė „Risposte cristiane ai problemi dei giovani“ (Krikščioniški atsakymai į jaunimo problemas), kai kun. Giussani atkreipia dėmesį į troškimo reiškinį, kuris yra esminis žmogaus, subjekto, asmens aspektas: jis iš esmės apibrėžia „aš“. Tuo pasižymi jo pozicijos naujumas: išties į troškimą daugumos to meto katalikų buvo žiūrima itin atsargiai, net įtariai. Pabrėžiant troškimą, išreiškiamas kun. Giussani pasiūlymui būdingas dėmesys į „aš“, į asmenį, atsižvelgiant į jo konkretumą ir originalumą. Jis rašė: „Reiškinys, itin būdingas visai nuostabiai žmogaus gyvenimo trukmei, esminis reiškinys, būdingas bet kokiam žmogiškajam domėjimuisi, reiškinys tarsi kiekvienos problemos spyruoklė: tai – troškimo reiškinys. Troškimas, verčiantis ieškoti problemų sprendimo, troškimas, išreiškiantis mūsų kaip žmonių gyvenimą, galiausiai įkūnija tą gilų potraukį, per kurį Dievas mus kviečia į Save“²⁹.

Kaip skiriasi požiūris į troškimą! Kun. Giussani nuomone, jis įkūnija gilų potraukį, per kurį Dievas mus kviečia į Save.

Kaip būtume paguosti, jei kasdien naudotumės visomis turimomis priemonėmis suprasti, kas esame! Skaitant 62 psalmę: „Dieve, tu esi mano Dievas, tavęs aš ieškau, mano gyvastis tavęs ilgisi“. Kas yra šitas ilgesys, jei tai ne troškimas? Troškulys! „Mano kūnas tavęs trokšta, – kaip sausa, pavargusi ir perdžiūvusi žemė“. Tik tas, kas jaučia tokį troškulį, gali suprasti, kaip vertinga tai, kas jam įvyko, tai yra kad „Tavo ištikima meilė yra man brangesnė už gyvastį“. Troškulys ir malonė. Troškimas ir esatis, kuri jį išpildo.

²⁷ L.Giussani, *Risposte cristiane ai problemi dei giovani*, dabar leidinyje *Realtà e giovinezza. La sfida*, SEI, Turinas, 1995, p. 144.

²⁸ L.Giussani – C.Oggioni, *Conquiste fondamentali per la vita e la presenza cristiana nel mondo*, Presidenza diocesana milanese della Gioventù Italiana di Azione Cattolica, Milan, 1954, p. 20-21.

²⁹ L.Giussani, *Risposte cristiane ai problemi dei giovani*, p. 127

Kun. Giussani bėgant metams niekada nepakeitė savo požiūrio į asmenį, į „aš“, šitaip nuolat sugražindamas mus į kelią. Tai patvirtina 1998 metų tekstas (prieš tai skaitytas tekstas buvo 1955 metų, o šitas 1998-ųjų!). Per studentų rekolekcijas paklaustas, kodėl toks judėjimas kaip mūsų taip daug kalba apie „aš“ ir kodėl būtent dabar tai taip pabrėžiama, kun. Giussani atsakė: „Verti mane iškart sureaguoti, kai sakai „būtent dabar“: judėjimas prasidėjo nuo šios asmens problemos! Asmuo yra kiekvienas, kuris sako „aš“ [...]. Vis dėlto, pirmaisiais metais, pirmuosius dešimt metų, iki šešiasdešimt aštuntiesiems atnešant didžius neramumus, kurie karštligiškai kėlė nebe „aš“, o jo veiksmų visuomenėje, valdžios iškovojojimo temą [toks buvo nuklydimas], kaip sakiau, iki šešiasdešimt aštuntųjų, temą, nuo kurios pradėdavau Rekolekcijas, susitikimus, diktavo Jėzaus frazė: „Kas jums iš to, jei laimėsite visą pasaulį, bet pakenksite sau?“. Pažodžiui, Jis sako: „Kokia gi žmogui nauda, jeigu jis laimėtų visą pasaulį, o pakenktų savo gyvybei?! Arba kuo žmogus galėtų išsipirkti savo gyvybę?“ [...]. Tai paaiškina, kodėl mūsų kalbos, mūsų pokalbių turinys visuomet koncentruojasi į žmogiškumą, į žmogiškąją visa ko vertę; o žmogiškoji vertė priklauso ne nuo „žmonijos“, bet nuo kiekvieno žmogaus atskirai, nuo asmens“. Ir tęsia toliau: „Jėzaus frazė, kurią tuomet kartodavau daugybę kartų, kaip nesibaigiantį priedainį, nuo šešiasdešimt aštuntųjų liko šiek tiek nuošalyje, tačiau dabar ją vėl prisiminėme, nes politikos arba „revoliucijos“ rezultatai parodė kraštutines sąmoningumo, „aš“ savimonės trūkumo pasekmes“. Dabar aiškiau tai, ką jis pasakė 1998 metais: „Šiais laikais, kuriais gyvename, pasiekėme tarsi smėlingą tuštumos, žmogiškosios dykumos kraštą, kuriame kenčia „aš“, ne visuomenė, bet „aš“, nes dėl visuomenės žūsta visi įmanomi „aš“. O mums visuomenė gimsta iš „aš“ egzistavimo. [...] Vis dėlto, dabar judėjimo vystymasis, dinamika pasiekė tašką, kuriame galime suprasti, kad vienintelis išteklius, norint sustabdyti galingųjų įsiveržimą, yra visatos viršūnė: „aš“ ir laisvė [kaip įspūdinga!] [...]. Vienintelis mums belikęs išteklius yra susigražinti krikščionišką „aš“ reikšmę. [...] Taigi „aš“ vertės teigimas atsirado pačioje pradžioje, priklausomai nuo aplinkybių, nes mums visada buvo svarbu ieškoti problemų sprendimo atsižvelgiant į aplinkybes, kuriomis gyvename [...]. „Aš“ vertės pabrėžimas ne tik buvo priežastis gilintis ir vystyti religingumo kaip esminės „aš“ kategorijos temą, bet ir žavinga ryšio tarp visų pažinimo lygmenų pradžia“³⁰.

Taigi, pabrėžiant „aš“ vertę, vystomas religingumas, Paslapties jausmas. Tuo remdamasis, kun. Giussani mums skiria užduotį: „Jėzaus frazė, kurią pacitavau, yra tragiška, tragiška tai, kad aš jos niekada negirdžiu cituojamos kieno nors kito, nebent labai retai, nes mums pradžioje ji buvo tarsi atspirties taškas. Todėl išpildykite jūs, išpildykite tą dinamiką, išvystykite ir jūs tą dinamiką, kuria mes rėmėmės metų metus, pagrindinės mūsų draugystės priežasties, mūsų draugijos ir mūsų draugystės dinamiką, nes tai yra širdies pilnatvė, širdies poreikių išpildymas, be kurio nihilizmas būtų vienintelė įmanoma pasekmė“³¹.

Tai nemenki dalykai. Arba nueisime šį kelią, arba tapsime nihilistais. Todėl jis mus drąsino eiti: išpildykite ir vystykite mūsų draugystės priežasties dinamiką, nes tai yra širdies poreikių išpildymas. Tik širdies pilnatvė yra atsakymas nebūčiai: nei sienos, nei dialektika, tik mūsų patirtis, kuri leidžia pastebėti pergalę prieš nihilizmą. Nihilizmą nugalime būtent savo patirties dėka. Širdies pilnatvė yra tikėjimo patikrinimas. Tik iš tokio tikėjimo patikrinimo, tik iš tokios pilnatvės, tik iš tokio tikrumo gali kilti kultūrinė išraiška, adekvati toms aplinkybėms, kuriose esame kviečiami gyventi, apimanti visus tikrovės aspektus. Todėl kun. Giussani mus kviečia suasmeninti tikėjimą, apie tai kalbėjo nuo pat pradžių, lygiai taip pat nuo judėjimo istorijos pradžios vyravo žodis „patikrinimas“, nes kaip tada, taip ir dabar, esminė problema yra subjekto sukūrimas.

³⁰ L. Giussani, *In cammino. 1992-1998*, Bur, Milan, 2014, p. 337-343.

³¹ Ten pat, p. 344.

Įspūdinga matyti, kur kun. Giussani deda viltis. „Kuo sunkesni laikai, tuo svarbesnis tampa subjektas [...]. Subjektas yra svarbus, tačiau subjektas [...] tai sąmoningas įvykio, Kristaus įvykio, kuris per susitikimą tapo tavo istorija ir kurį tu atpažinai, suvokimas. Turime bendradarbiauti, padėti gimti naujiems subjektams, tai yra žmonėms, kurie sąmoningai suvokia įvykį, kuris tampa jų istorija, antraip galime sukurti organizacinius tinklus, tačiau nieko nepastatysime, neatnešime nieko naujo į pasaulį. Todėl judėjimo augimą galima pamatuoti žmogaus ugdymu tikėjimui: kai jis atpažįsta įvykį, kuris tapo jo istorija. Kristus tapo tavo istorija [...], tavo būties dalimi“³².

7. Tikėjimo patikrinimo patirtis

Jei norime pasiekti tokį tikrumą, kuris mus padaro naujais subjektais, nėra kito būdo: mes šiandien turime nueiti tą patį kelią, kuris buvo pasiūlytas nuo pat pradžių. Nereikia diskutuoti, bet patikrinti tikėjimą ir patirti jo atitikimą mūsų troškimams, žmogiškiesiems mūsų poreikiams. Kalbėdamas su samariete, Jėzus kreipiasi į jos troškimą, į tos moters troškulį, ne į jos netikusius bandymus jį numalšinti, nes net jei Jis būtų įvardinęs jos klaidas, bet nebūtų numalšinęs troškulio, ta moteris ir toliau būtų klydusi. Nes mentalitetą keičia ne teiginiai, bet patirtis, konkreti istorija: tai asmeninė patirtis, kuri išpildydama mūsų troškimus, suteikia kitokį žvilgsnį bei elgesį ir įveda mus į tikrovę. Todėl kun. Giussani nuo pat pradžių akcentuoja patirtį, patirties klausimą. Laiške, kurį 1962 metais parašė Montiniui, siekdamas paaiškinti „patirties“ akcentavimą, pabrėžia, kad paprastai krikščioniški „žodžiai“ jaunuolių sąmonėje nereiškia nieko konkrečiau. Moksleiviams krikščioniška doktrina atrodė abstrakti ir neprasminga jų egzistencijos atžvilgiu. Todėl patirtis buvo būtina, kad jie imtų suprasti ir gyventi tomis idėjomis, kurios intelektualiai išreiškia krikščionišką tikrovę. Būtent asmeninė patirtis leidžia iš esmės atrasti Bažnyčios mokymą³³. Jei mes nesiimsime tokio darbo, mums taip pat žodžiai nebeteks prasmės, išslys iš rankų.

Todėl patirtis yra esminis dalykas, kiekvieno iš mūsų patirtis. Tačiau kaip mus visada mokė kun. Giussani, jai reikia patikrinimo kriterijaus, kurį įvardija kaip „religinį jausmą“, tai yra kaip tuos giliuosius proto klausimus, pradinių poreikių ir požymių visumą, kuriuos žmogus pasitelkia susidurdamas su viskuo, kas egzistuoja. Giussani iškėlė į pirmąjį planą ir išvystė šią temą, kurią pastoraciniame laiške 1957 metais suformulavo Montinis. Tokiu būdu religinis jausmas tampa kriterijumi krikščionybės pagrįstumui, tradicijai, kurią GS jaunimas buvo gavęs, patikrinti.

Žodis „patikrinimas“ yra vienas dažniausiai vartojamų pirmaisiais GS gyvavimo metais. Pats GS gyvenimas yra patikrinimas, iššūkis patikrinti krikščionišką žinią, kitaip tariant, ar ir kaip Kristus atsako į žmogaus troškimą. GS pradžioje kun. Giussani yra pasakęs: „Vos pradėjus, beveik iškart kilo problema, galvojau: ką veiksime, kai mūsų susitiks dešimt, dvidešimt, trisdešimt? Iš pradžių kalbėdavomės, kaip visur paprastai vyksta; tačiau aš jaučiau poreikį, kad to skelbimo džiaugsmas ir tikrumas augtų. Tuomet toks siekis įgavo formą, kurią pavadinome *patikrinimu*. Jei Kristus iš tiesų yra mūsų gyvenimo atsakymas, kažkokiu būdu turime tai pamatyti“³⁴. O leidinyje „Appunti del metodo cristiano“ (Krikščioniškojo metodo užrašai) rašo: „Jei susitikimas nebūtų nei priminimas, nei patikrinimo reikalaujantis pasiūlymas, jis būtų toks tuščias, kad jo net neprisimintume kaip susitikimo; tai būtų toks nereikšmingas įvykis, kad net nepriklausytų istorijai“³⁵. Ar galime pasakyti ką aktualesnio? Šis pastebėjimas kviečia nuolat būti dėmesingiems, rimtai pažiūrėti į kun. Giussani perspėjimą, kurį Savorana pacitavo savo knygoje: „Įmanoma itin ištikimai imti taikyti šį metodą kaip formulę, jį perduoti, priimti, bet tas metodas taip ir neįkvėpia

³² L.Giussani, *Un evento reale nella vita dell'uomo. 1990-1991*, Bur, Milan, 2013, p. 39.

³³ Plg. M.Busani, „Gioventù Studentesca...“, p. 484, 231.

³⁴ L.Giussani, *Un avvenimento di vita, cioè una storia*, EDIT-Il Sabato, Roma-Milan, 1993, p. 341.

³⁵ *Il cammino al vero è un'esperienza*, p.146-147

vystymuisi: metodas, kuris nevysto gyvenimo yra tarsi kapo akmuo³⁶. Galime išvengti pavojaus, kad metodas taptų kaip kapo akmuo, jei neapsiribosime tik žodžių (patirtis, patikrinimas) vartojimu, bet iš tiesų išgyvensime patirtį, tikrinsime tai, kas mums duota, o tai nėra žodžių kartojimas.

Iš ko matosi, ar mes išgyvename patirtį, ar ne? Iš to, kad pradėdame nuo tikrumo arba netikrumo. Nes žodžių kartojimas nenugali netikrumo. Tik patirtis ir tikėjimo patikrinimas nugali netikrumą, nesaugumą. Todėl problema ne tai, kas sakosi esąs teišsus, bet ar galų gale prieš tave yra tikras žmogus ar ne, o tai galima atpažinti iš to, kaip jis gyvena, kaip pasitinka tikrovę. Ar žinote, kas tai išduoda? „Tikrumas, kad esu mylimas, man leidžia apkabinti tikrovę“, pasakė vienas iš jūsų. Tai patvirtina ir šie nuostabūs kun. Giussani žodžiai, pasakyti per Studentų rekolekcijas 1980 metais: tikrumą išduoda tai, kad jaučiame simpatiją viskam, ką sutinkame. Išties, simpatija viskam, ką sutinkame, kyla tik mūsų tikrumo dėl likimo dėka. Jei nėra tikrumo, simpatija neįmanoma, nebent formali simpatija tiems, kas kartuoja mūsų žodžius ir su mumis sutinka [ieškome tų, su kuriais sutariame] [...]. Kuo žmogus galingesnis savo tikrumo sąmoningumu, tuo labiau jo žvilgsnis, net ir einant įprastu keliu, viską apkabina, viską brangina, viską pastebi. Pamato geltoną lapą ant žalio medžio“. Nesunkiai galime suprasti ir atskirti, kas turi tokį tikrumą, kas stato sienas, o kas viską apkabina, kas renkasi dialektiką, o kas veda dialogą, kas visada diskutuoja apie tai, kaip viskas turėtų būti, o kas pasakoja savo patirtį ir dalinasi su kitais tuo, kuo gyvena, viską apkabindamas, viską brangindamas, viską pastebėdamas, net ir geltoną lapą ant žalio medžio. „Tik tikrumas dėl galutinės prasmės mums leidžia pajusti, tarsi būtume detektorius, net ir mažiausią tiesos užuominą kiekvieno kišenėje [šis detektorius atpažįsta net ir tai, ką kitas nešiojasi kišenėje!]. Ir norint būti kito draugu, visiškai nebūtina, kad jis suprastų, jog tai, ką tu sakai, yra tiesa, ir kad eitų su tavimi [nebūtina, kad tie, kuriuos susitikome per „La bellezza disarmata“ (Nuginkluotas grožis) pristatymus pasiliktų su mumis]. Tai nebūtina, aš pats eisiu su juo dėl tos tiesos užuominos, kurią nešiojasi“³⁷. Dar kartą, kaip šiais metais dažnai prisiminėme: „Pabrėžiamas pozityvumas, net ir ribotas, o visa kita patikima Tėvo gailestingumui“³⁸.

8. Kaip apibrėžti liudijimo formą?

Liudijimo formą galime surasti nuėję aptartą kelią. Iš mūsų dialogų dažnai iškyla rizika susiaurinti liudijimą iki strategijos. Išties, mes nuolat ieškome būdų, kaip išvengti kelio. Liudijimas nėra strategija, kurią reikia sugalvoti, suplanuoti, tai nėra ir naujas žodis, kurį reikia pradėti kartoti. Tai naujas būdas pasitikti tikrovę, gimstantis iš tikėjimo patikrinimo: pastebime, kad gyvename kitaip. Pripildyti tikrumo dėl Kristaus, patirdami kitaip neįmanomą meilės pilnatvę, galime į viską žvelgti kitaip, tikriau, laisviau: mes patys pirmi nustembame dėl to, kad į tikrovę žvelgiame kitokiu žvilgsniu. Tai nuostaba. Krikščioniškas vaisius yra nuostaba priklausymo Kristui kelyje. Tai ne tik nuostaba kitiems, bet visų pirma mums patiems: savyje atpažįstu dinamiką, kuri nėra mano, elgesį, kuris skiriasi nuo ankstesnio.

Todėl liudijimo formos nereikia painioti su strategija, bet ir nereikia susiaurinti iki gero pavyzdžio, iki tinkamo mūsų elgesio, kaip man pasakė kažkas iš jūsų: „Frazė „liudijimo forma“ man kelia sunkumų, nes kai pagalvoju apie savo liudijimą, matau tik savo nepilnavertiškumą“.

Kalbant apie tai, labiausiai stebina Dievo veikimo būdas, kuris atskleidžia, kad Dievo visiškai nestabdo mūsų nepilnavertiškumas, ir kai Jis nori parodyti, kad tai Jo veikimas, pasirenka visišką nepilnavertiškumą: nevaisingumą. Norėdamas visiems parodyti, kad Jis išpildo, leidžia

³⁶ *Vita di don Giussani*, p. 254

³⁷ L.Giussani, *Certi di alcune grandi cose. 1979-1981*, Bur, Milan, 2007, p. 155-156

³⁸ L.Giussani – S.Alberto – J.Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, Rizzoli, Milan, 1998, p. 159

pagimdyti nevaisingai moteriai; prisiminkime biblijines figūras: Sara, Ana, Elžbietą. Taigi liudijimas nėra adekvatumo problema, jis priklauso nuo to, ar žmogus savyje pastebi tai, ko pats negalėjo sukurti, ir būtent todėl liudija Tą, kuris jam padarė stebuklą. Pats Kristus liudija per mus, Kristus liudija Save per mūsų gyvenimą. Šia prasme, neįmanoma susiaurinti liudijimo iki gero pavyzdžio. Išties, nevaisinga moteris pagimdo ne dėl to, kad yra gera: ji, būdama nevaisinga, pagimdo sūnų tik dėl Kito veikimo. Tas faktas liudija Kristų, kuris leidžia jam įvykti. Todėl turime nugalėti susirūpinimą dėl savo nepilnavertiškumo, kylantį iš liudijimo susiaurinimo iki gero pavyzdžio, kuris nors ir yra liudijimo dalis, tikrai nėra esmė. Visų svarbiausia tai, kad Kristus liudija per mane, Kristus mums duoda liudyti per tą pasikeitimą, kurį atneša į mūsų gyvenimą ir kuriam aš laisvai paklūstu. Tą sako ir Šv. Paulius: „Deja, šitą lobį mes nešiojamės moliniuose induose, kad būtų aišku, jog ta galybės gausa plaukia ne iš mūsų, bet iš Dievo“³⁹. Todėl susitikimą su Kristumi kun. Giussani apibūdina kaip susidūrimą su kitokia žmogiškąja tikrove. Susiduri su žmogiška tikrove, kuriai būdingas „kokybinis skirtingumas, [...] suvokiamas gyvenimo skirtingumas. [...] Kiek kartų jums yra tekę išgirsti sakant: „Tu kitoks nei visi, turi kažką kitokio“. Susitikimas yra susidūrimas su kokybiniu skirtingumu arba [...] kitoniškumu: tai – susidūrimas su skirtingumu, kuris patraukia“. Būtent tas skirtingumas, kuris dabar tave traukia, tave traukiantis skirtingumas, kurį matai kitame žmoguje, yra Kristaus būdas pasirodyti žmonėms. Ir tave patraukia, „jei perleidi tai per savo palyginimo ir įvertinimo darbo filtrą“. Supranti, kad tave traukia skirtingumas, nes jis labiau atitinka tavo širdį, patraukia, nes jis gražesnis. Patraukia ir „yra gražesnis, nes tikras, nes grožis yra tiesos spindesys“. Dėl to jis visada būna nusiginklavęs. „Todėl gražesnis, nes tikresnis, skirtingumas tau išties atsako, tave patraukia, tai yra tave atitinka“. Atkakliai tvirtina: „Jis gražesnis, nes tikresnis, nes tiesos kriterijus yra širdis“⁴⁰.

Šio kelio negalima nueiti mechaniškai, tai neįvyksta be mūsų dalyvavimo, viskas ateina mums dalyvaujant. „Laiminga įtikėjusi, jog išsipildys, kas Viešpaties jai pasakyta“⁴¹. Laiminga tu, Marija, kad pasitikėjai Dievo žodžiu ir jį patikrinai. Todėl Elžbietos žodžiai pripažįsta tai, kas jai atsitiko, savo akimis išvydus Mergelę Mariją: šoktelėjo jos iščiose kūdikis, jis suvirpėjo. „Štai vos tik tavo pasveikinimo garsas pasiekė mano ausis, šoktelėjo iš džiaugsmo kūdikis mano iščiose“⁴². Lygiai tokį patį norą leisti Kito kuriamiems liudija mūsų priklausymas. Tik visiškai tikras žmogus gali priimti iššūkį, kurį meta Bažnyčios per Vatikano II Susirinkimą pasiektas suvokimas, kad vienintelis būdas iškomunikuoti tiesą turi atsizvelgti į laisvę. Bažnyčia, todėl ir krikščionis, nieko neturi versti. „Tiesa žmogų įtikina ne kitaip, kaip tik pačios tiesos galia“⁴³. Iš esmės, tai – Dievo pilnatvė, pilnatvė, kurią išgyvena Dievas, kuriantis erdvę laisvei. Vis dar prisimenu, kaip nustebau, kai sužinojau, kad Mesopotamijos religijose žmonių sukūrimo priežastis yra ta, kad dievai atsilaisvintų nuo sunkaus darbo. O Abraomo Dievas, kuris per Kristų atsiskleidžia kaip Trejybė, triasmenėje bendrystėje gyvena tokia pilnatve, kad sukuria laisvą kūrinį, su kuriuo laisvai gali dalintis tokia Savo pilnatve. Todėl Dievas nebijo žmogiškos laisvės, Jis pats sukūrė laisvą žmogų, nes nori būti atpažintas ir mylimas laisvai, laisvo „aš“, kaip mums primena Pegi: „Dėl šios laisvės [...] viską paaukojau, - sako Dievas, - / Dėl malonumo būti mylimam laisvų žmonių, / Laisvai“⁴⁴.

Todėl mūsų užduotis nėra tiesiogiai pakeisti pasaulį išsprendžiant problemas, bet nešti Kristų, nes Jis yra problemų sprendimo sėkla.

³⁹ 2 kor 4,7

⁴⁰ L.Giussani, *Ciò che abbiamo di più caro. 1988-1989*, Bur, Milan 2011, p. 72

⁴¹ Lk 1,45

⁴² Lk 1,44

⁴³ Vatikano II Susirinkimas, Tikėjimo laisvės deklaracija *Dignitatis humanae*, Pratarė, 1

⁴⁴ Ch. Péguy, *Il mistero dei santi innocenti*, iš *I Misteri*, Jaca Book, Milan 1997, p. 343

9. Užduotis

Koks tuomet judėjimo tikslas? Išauginti suaugusį žmogų, kuris būtų tikras, kuris turėtų tokį tikrumą, kad į pasaulį įneštų originalią poziciją žmogiško, asmeninio ir socialinio, gyvenimo atžvilgiu. Originali pozicija susijusi su savimone, su aiškiu tikėjimo suvokimu, su tikėjimo suvokimu, kuris suteikia autentiško tikrumo: reikia tokio iš tikėjimo gimstančio tikrumo, kad galėtume gyventi tikrovėje, kad turėtume teisingą žvilgsnį, be kurio atsispirtume nuo kitokios pozicijos (vien dėl to, kad nuo kažkokios pozicijos turime atsispirti). Kaip atsitiko Marijai Magdalietei priešais tuščią kapą: po visų matytų stebuklų ji negalėjo neverkti, nes praeities faktai jai nesuteikė tokio tikrumo, kuris leistų žvelgti į mirtį. Negalima gyventi vien prisiminimais, negalima gyventi pavalgius ir atsigėrus su Juo, galima gyventi tik tuo, kas vyksta dabar. Reikia esaties. Jėzaus ištartas „Marija!“⁴⁵, kuriuo Jis tarsi norėjo pasakyti „Neverk!“, yra susijęs su tikėjimu. Kokio tikėjimo tuomet mums reikia? Kokio tikrumo? Kokios Kristaus esaties reikia mūsų gyvenimui, kad verksmas, netikrumas ir baimė neužvaldytų mūsų pozicijos tikrovėje, kad nebūtume sutriuškinti po viso to, ką matėme? Krikščionybė – dabarties esatis, ir visa praeitis, visa tai, ką pergyvenome, viso to, ką pergyvenome, tiesa patikrinama, išbandoma dabarties, pagal tai, kaip pasitinkame dabartį. Marijos Magdalietės verksmas lieka mums kaip priminimas, kad jei Jis nelieka dabartyje, praeities nepakanka verksmui nuraminti.

O kai Jis pasilieka dabartyje, kuria mūsų bendruomenės. Keli mūsų draugai parašė: „Atostogas praleidome prie jūros su šešiolika draugų šeimų iš Varėzės ir Fribūro (Šveicarijos), visiškai neformaliai. Atostogoms besibaigiant kilo noras surinkti aukas, kurias atiduotume į Brolijos fondą. Taip nusprendėme iš nuostabos ir dėkingumo už kartu praleistas dienas, per kurias, darbo su Rekolekcijų ir naujų Brolijos narių susitikimo tekstais dėka, patyrėme tikrą draugystę Kristuje ir tai, kad judėjimo kelias ir priklausymas jam per Broliją tikrai pripildo mūsų gyvenimus“.

Tik patirdami tokį atgimimą savo bendruomenėse, galėsime atsakyti į popiežiaus Pranciškaus kvietimą: „Prie pavargusios, tačiau dar turinčios daug energijos ir galimybių Europos atgimimo gali prisidėti Bažnyčia. Jos užduotis – tai misija skelbti Evangeliją, kuri šiandien visų pirma reiškia gydyti žmonių žaizdas, liudyti stiprų ir paprastą Kristaus artumą, drąsinantį ir guodžiantį Jo gailestingumą. Dievas trokšta gyventi tarp žmonių, tačiau tai gali padaryti tik per tuos vyrus ir moteris, kurie, kaip didieji žemyno evangelizuotojai, yra Jo paliesti ir gyvena Evangelija, neieškodami nieko kito [žmonės, kurie Jo ieško dieną ir naktį, kaip sakė kun. Giussani šešiasdešimt aštuntaisiais]. Tik Bažnyčia turtinga liudytojų grynų Evangelijos vandeniui vėl palaistys Europos [ir pasaulio, globalaus pasaulio problemos yra tokios pačios] šaknis. Tokiu būdu krikščionys, siekiantys visiškos vienybės, yra didingas laikų ženklas [ir mes tą galime pamatyti tarp daugybės stačiatikių ir ne katalikų draugų], ir kartu kylantis poreikis atsakyti į Viešpaties kvietimą: „kad jie būtų viena“⁴⁶.

Mums tai paliudijo kun. Giussani: „Pasaulis buvo užkariautas krikščionybės iš esmės šiuo apibendrinančiu žodžiu: gailestingumas“⁴⁷.

⁴⁵ Plg. Jn 20, 11-18

⁴⁶ Kalba per Karolio Didžiojo Premijos įteikimą, 2016 m. gegužės 6 d.

⁴⁷ *Generare tracce nella storia del mondo*, p. 159